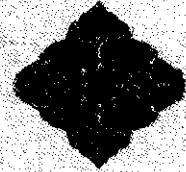

جلوه‌ها از هجرتی

مرکز آموزش‌های تخصصی تبلیغ

محقق کَرّ کی احیاءگر تشیع در

ایران

در بین سال‌های ۸۷۵-۸۶۵ ه. ق.

در منطقه «جبل عامل» لبنان در روستای کوچکی به نام «کرک» کودکی به دنیا آمد که او را «علی» نامیدند.

او که از همان طفولیت علاقه وافری به تحصیل علوم دینی از خود نشان می‌داد، مدتی را در حوزه «جبل» گذراند و در مناطق دیگر به تجربیات ارزنده‌ای دست یافت و از هر فرصتی برای بالا بردن سطح علمی و معنوی خویش استفاده کرد. ایشان با طی مراحل ابتدائی تحصیل،

قدم در مرحله تازه‌ای از زندگی گذاشت که می‌توانست در رسیدن او به درجات بالای علمی و روحی بسیار موثر باشد. او خود را آماده سفر به سوی دمشق کرد و در مدت اقامتش در آنجا توانست از محضر عالمان ربّانی آن دیار کسب فیض کند، سپس راهی بیت المقدس، قبله اول مسلمین شد و بعد از آن به سوی شهر الخلیل به راه افتاد، مدتی نگذشت که آنجا را هم به قصد مصر ترک نمود.

محقق کرکی که در این مدت توانسته بود به شیوه‌های استنباط احکام الهی دست یابد و اندیشه‌های فقهی اهل سنت را به خوبی شناخته و

از این فرصت استفاده کند و شیعیان را که در طول تاریخ مورد تعرض قرار گرفته بودند نجات دهد و هویت واقعی آنان را معرفی کند.

محقق ثانی پس از هجرت به ایران با همتی بلند وارد دربار شد و به علت داشتن مقام والای علمی و معنوی، مورد احترام همه قرار گرفت، و در اثر وقار و جایگاه عظیمی که داشت به حدی مورد احترام شاه قرار گرفت که او را در کنار خود بالاتر از وزیر اعظم می‌نشانند.

برکات و آثار هجرت

الف) تجدید حیات شیعه

با این تفکر بود که دانشمندان زیادی از مناطق مختلف به خصوص جبل عامل به ایران آمدند و با همکاری یکدیگر برنامه‌های فرهنگی مهمی را آغاز کردند. محقق در ایران با تمام وجود تلاش کرد به اوضاع نابسامان شیعیان سر و سامان بخشد و از حکومت آن زمان به خوبی استفاده کرد و چنان چهره ایران را دگرگون ساخت که شکوه از دست رفته مسلمانان و عظمت شیعه به آنان بازگشت و خاطره‌های از یاد رفته دوباره زنده شد. از این رو به حق

به برداشت‌های اقتصادی آنان تسلط پیدا کند، به سفرهای خود ادامه داد و به طرف عراق حرکت کرد.

ورود به نجف اشرف

محقق کرکی وارد نجف شد و ایامی که در آنجا اقامت داشت لحظه‌ای از درس و بحث غافل نبود و در سایه عنایات اهل بیت علیهم‌السلام به فعالیت خویش ادامه داد و از برکات آنان بهره برد و برای موفقیت در کارهای خویش از آن‌ها مدد جست. او به مرحله‌ای رسیده بود که با تحقیق و استدلال در حوزه‌های علوم اسلامی در میان دانشمندان آن عصر سرآمد روزگار شد.

آغاز هجرت

در این زمان از طرف «شاه اسماعیل» که سرسلسله یک حکومت شیعی در ایران تلقی می‌شد، پیغامی برای محقق فرستاده شد، و از او برای ترویج مذهب تشیع در ایران دعوت رسمی به عمل آمد. وقتی شاه اسماعیل صفوی به خراسان لشکرکشی کرد، محقق کرکی شرایط و موقعیت ایران را سنجیده و به این نتیجه رسید که باید

مورد اعتماد حاکمان قرار گرفته، و از جانب آنان به عنوان «شیخ الاسلام» معرفی شده بود، با همفکری و همکاری دانشمندان دینی توانست خدمات ارزنده‌ای را در جامعه اسلامی برجای گذارد. شاه طهماسب به کمک او توانست بدعت‌ها را بردارد و احکام را رواج دهد، و مراکز فساد و فحشاء را ویران کرده، زمینه‌های منکرات را از میان بردارد، او با استفاده از این فرصت توانست بافت فرهنگی جامعه را تغییر دهد و با توجه به واجبات خصوصاً نماز جمعه و جماعت به شهرهای ایران چهره تازه‌ای بخشد و نسبت به محرمات و منکرات نظارت جدی داشته باشد.

(د) گسترش دامنه تبلیغات به

مناطق دیگر

محدث جزایری می‌نویسد:

«من بعضی از فرمان‌ها و دستورهایی را که محقق ثانی به حکام و زمامداران نواحی کشور نوشته دیده‌ام، همه در بردارنده قوانین عدالت پیشه‌ای و چگونگی برخورد مسؤولین با مردم، راجع به اخذ مالیات و مقدار آن است و در آن‌ها

می‌توان محقق ثانی را مجدد اسلام و شیعه در عهد صفوی نامید.

(ب) احیاء ارزش‌های شیعی

شیعه که در طول تاریخ مورد هجوم دشمنان کینه‌توز قرار داشته است از حملات «سلطان طغرل بیک سلجوقی» هم در امان نبود و در سال ۴۴۷ تا ۵۲۸ ه. ق اکثر شعائر شیعه از بین آنان رخت بریسته بود، آنان دو جمله «أَشْهَدُ أَنْ عَلِيًّا وَلِيُّ اللَّهِ» و «حَيٌّ عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ» را از اذان حذف کرده بودند که در سایه اقتدار صفویان و درایت محقق به اذان بازگشت و بر فراز مأذنه‌ها گفته شد. این قدرت اجتماعی به برکت وجود مشاوران تیزبین شیعی بود که در دستگاه حکومت نفوذ داشتند.

(ج) اصلاح ساختار اخلاقی و

فرهنگی جامعه

پس از به حکومت رسیدن شاه طهماسب، وی به محقق گفته بود: «شما به حکومت و تدابیر امور مملکت سزاوارتر از من هستید، زیرا شما نایب امام علیه السلام می‌باشید و من یکی از حکام شما هستم و به امر و نهی شما عمل می‌کنم.»

محقق کرکی که تا این اندازه

دستور داده در هر شهر و دهی باید پیش‌نمازی تعیین شود تا با مردم نماز بگذارد و احکام دینی و مراسم اسلامی را به آنان بیاموزد.

در احسن التواریخ آمده است:

«بعد از خواجه نصیرالدین طوسی هیچ‌کس مانند محقق ثانی در راه اعتلای مذهب شیعه و مرام ائمه اطهار سعی و کوشش نکرده است.»

ه) تقویت حوزه‌های علمیه

محقق ثانی در ایران به فکر تقویت حوزه‌های علوم دینی افتاد و با همین اندیشه به پایه‌گذاری و تقویت مدرسه علمیه اصفهان همت گماشت و در رشد و شکوفایی حوزه‌های دیگر چون حوزه قزوین سعی و اهتمام شایسته‌ای نشان داد. او توانست شاگردانی ارزشمند که هر کدام در تاریخ سیاسی اجتماعی مسلمین نقش عمده‌ای را داشتند تربیت کند، تا جایی که می‌توان گفت بسیاری از دانشمندان و فقهاء بزرگ اواخر قرن دهم و نیمه اول قرن یازدهم از شاگردان او بوده‌اند. وی نوشته‌های گرانمایه و آثار قلمی فراوانی را بر جای گذاشت که «جامع المقاصد» یکی از آنها می‌باشد.

محقق ثانی در سال ۹۴۰ ه. ق در حالی که هفتاد و اندی از عمرش گذشته بود به نجف اشرف بازگشت و پس از چند روز خبر در دناک شهادت وی به سرعت در همه جای شهر پیچید که «محقق کرکی شیخ الاسلام» به وسیله زهر مخالفین مسموم شده و به شهادت رسیده است. پیکر پاک و مطهرش با احترام خاصی تشییع شد، و سرانجام این احیاگر مکتب علوی سر بر آستان علی علیه السلام نهاد و در جوارش آرامید.*

پی‌نوشت‌ها:

* برای تدوین مجموعه «جلوه‌هایی او هجرت‌های علما» از منابع زیر استفاده شده است:

قرآن کریم؛ المراجعات، شرف الدین عاملی؛ روضات الجنان، میرزا محمد باقر موسوی خوانساری؛ اعیان الشیعه، سید محسن امین؛ مجله نامه فرهنگ، شماره ۹؛ علامه امینی؛ مصلح نستوه، سید علی‌رضا سیدکباری؛ شرف‌الدین عاملی چاووش وحدت، مصطفی قلی‌زاده؛ نواب صفوی سفیر سحر، سیدعلی رضا سیدکباری؛ محقق ثانی مقتدای شیعه، محمد جوان بیجان؛ شیخ طوسی خورشید ابرار، علی‌رضا شهروی؛ شیخ عبدالکریم حائری نگهبان بیدار، سعید عباس‌زاده.